

Syntax

požadavky

- zápočet = 2x test
- listopad + prosinec → součet bodů

cíl předmětu

- pochopit, jak fungují pravidla a principy spojování jednotek ve větě a souvětí v češtině
- správně používat interpunkci

je interpunkce důležitá...?

je interpunkce důležitá...?

- *Válku ne mír!*

je interpunkce důležitá...?

- *Válku ne mír!*

→ *Válku ne, mír!*

je interpunkce důležitá...?

- *Válku ne mír!*

→ *Válku ne, mír! VS Válku, ne mír!*

je interpunkce důležitá...?

- *Válku ne mír!*
  - *Válku ne, mír! VS Válku, ne mír!*
- *Tvoje stará pila leží ve sklepě.*

je interpunkce důležitá...?

- *Válku ne mír!*
  - *Válku ne, mír! VS Válku, ne mír!*
- *Tvoje stará pila leží ve sklepě.*
  - *Tvoje stará pila leží ve sklepě.*

je interpunkce důležitá...?

- *Válku ne mír!*

→ *Válku ne, mír! VS Válku, ne mír!*

- *Tvoje stará pila leží ve sklepě.*

→ *Tvoje stará pila leží ve sklepě. VS Tvoje stará pila, leží ve sklepě.*

je interpunkce důležitá...?

- *Válku ne mír!*

→ *Válku ne, mír! VS Válku, ne mír!*

- *Tvoje stará pila leží ve sklepě.*

→ *Tvoje stará pila leží ve sklepě. VS Tvoje stará pila, leží ve sklepě.*

- *Pojďte jíst děti.*

je interpunkce důležitá...?

- *Válku ne mír!*

→ *Válku ne, mír! VS Válku, ne mír!*

- *Tvoje stará pila leží ve sklepě.*

→ *Tvoje stará pila leží ve sklepě. VS Tvoje stará pila, leží ve sklepě.*

- *Pojďte jíst děti.*

→ *Pojďte jíst, děti.*

je interpunkce důležitá...?

- *Válku ne mír!*

→ *Válku ne, mír!* VS *Válku, ne mír!*

- *Tvoje stará pila leží ve sklepě.*

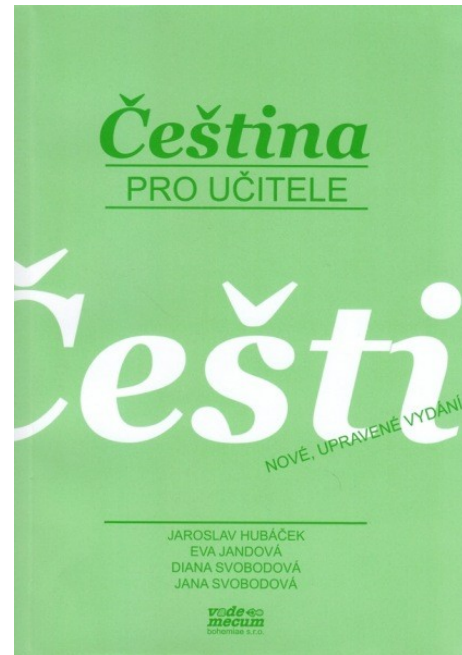
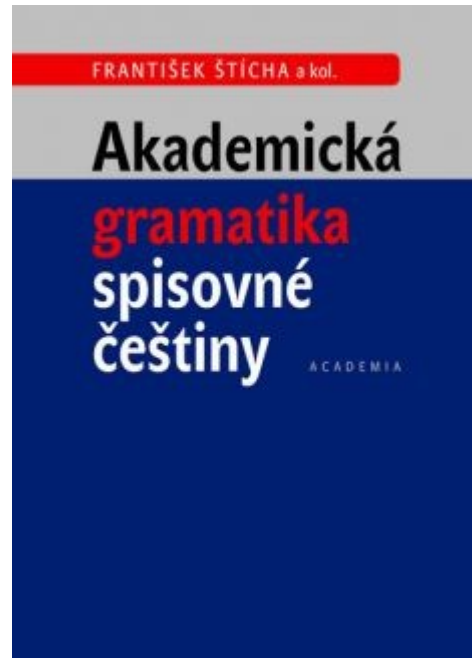
→ *Tvoje stará pila leží ve sklepě.* VS *Tvoje stará pila, leží ve sklepě.*

- *Pojďte jíst děti.*

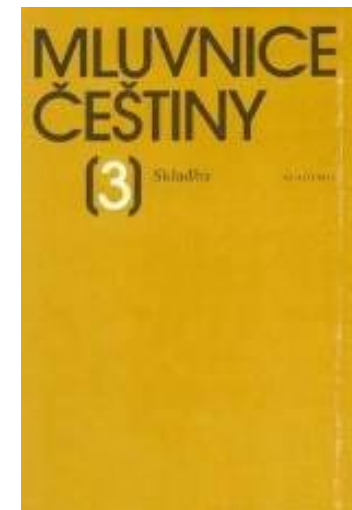
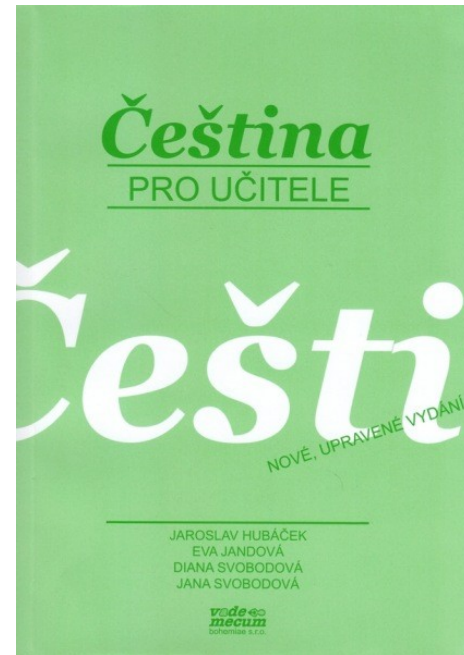
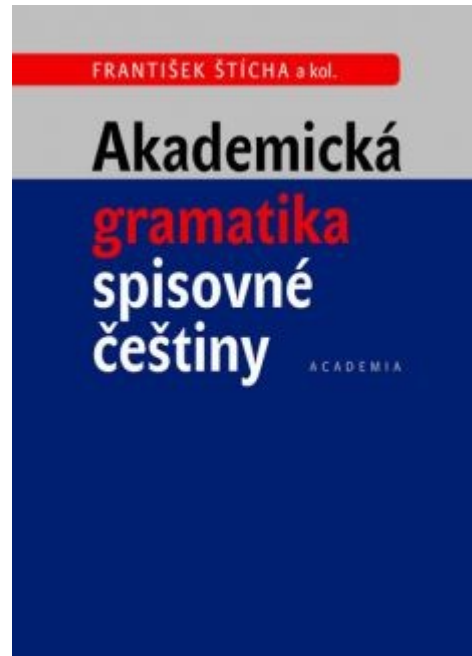
→ *Pojďte jíst, děti.* VS *Pojďte jíst děti.*

literatura

literatura

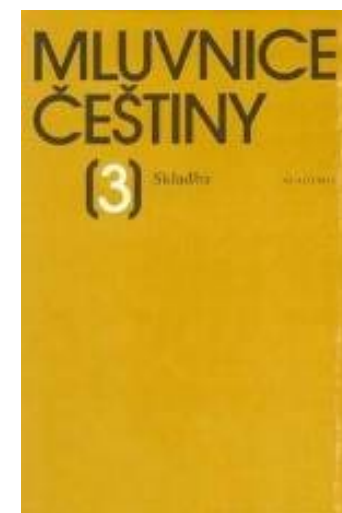
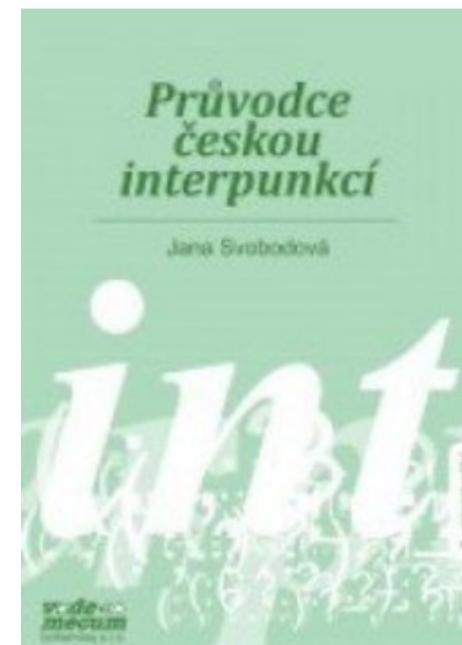
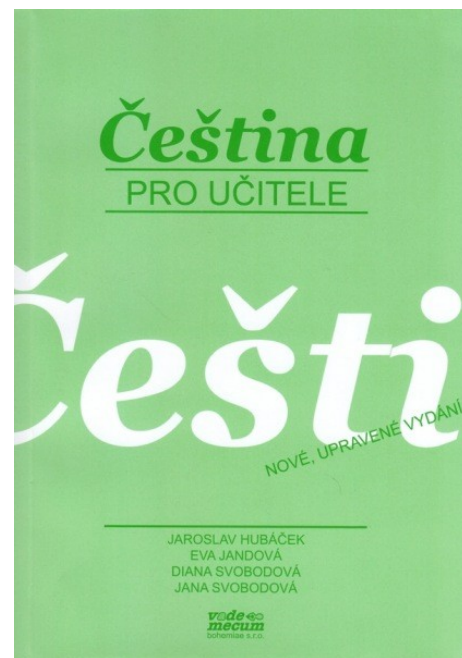
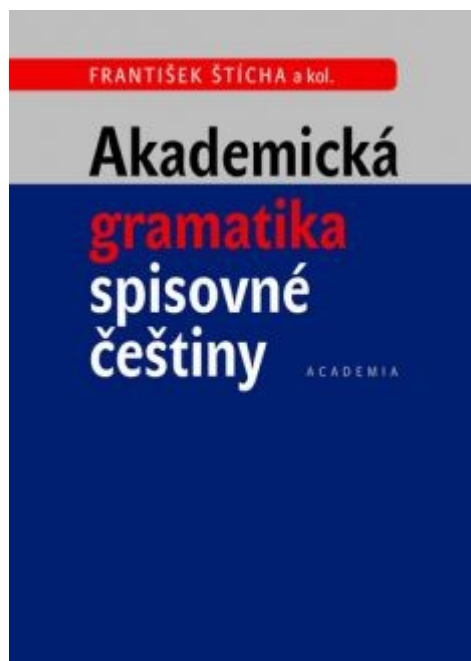

literatura

literatura

internetové zdroje

♥ <https://prirucka.ujc.cas.cz/?dotaz=%C4%8D%C3%A1rka>

- <https://www.czechency.org/slovník/search?search=v%C4%9Bta>

co je věta?

co je věta?

- *Mumínci si rádi hrajou na louce i v lese.*

co je věta?

- *Mumínci si rádi hrajou na louce i v lese.*
- *Mumínci rádi louce lese i v hrajou si.*

co je věta?

- *Mumínci si rádi hrajou na louce i v lese.*
- **Mumínci rádi louce lese i v hrajou si.*

co je věta?

- *Mumínci si rádi hrajou na louce i v lese.*
- **Mumínci rádi louce lese i v hrajou si.*
- *Mumínci si na louce i v lese.*

co je věta?

- *Mumínci si rádi hrajou na louce i v lese.*
- **Mumínci rádi louce lese i v hrajou si.*
- **Mumínci si na louce i v lese.*

co je věta?

- *Mumínci si rádi hrajou na louce i v lese.*
- **Mumínci rádi louce lese i v hrajou si.*
- **Mumínci si na louce i v lese.*
- *Na louce i v lese si rádi hrajou mumínci.*

co je syntax?

k čemu je dobrá syntax...?

k čemu je dobrá syntax...?

- porozumění souvislé řeči
- rozvíjí strukturní myšlení
- efektivní kódování – kombinování

k čemu je dobrá syntax...?

- (pravděpodobně) neexistuje jazyk využívající pouze lexikální významy
  - omezené konečným množstvím jednotek (kapacita lidské mysli)
  - takové znakové systémy – zvířecí jazyky, dopravní značky

k čemu je dobrá syntax...?

- (pravděpodobně) neexistuje jazyk využívající pouze lexikální významy
  - omezené konečným množstvím jednotek (kapacita lidské mysli)
  - takové znakové systémy – zvířecí jazyky, dopravní značky
    - 1 znak = 1 význam
    - lidská řeč → 1 znak = obvykle více významů
    - čím kratší slovo, tím polysémnější; čím kratší slovo, tím frekventovanější

k čemu je dobrá syntax...?

- (pravděpodobně) neexistuje jazyk využívající pouze lexikální významy
  - omezené konečným množstvím jednotek (kapacita lidské mysli)
  - takové znakové systémy – zvířecí jazyky, dopravní značky
    - 1 znak = 1 význam
    - lidská řeč → 1 znak = obvykle více významů
    - čím kratší slovo, tím polysémnější; čím kratší slovo, tím frekventovanější
  - omezení na paradigmatickou organizaci prvků (F. Saussure)

k čemu je dobrá syntax...?

- (pravděpodobně) neexistuje jazyk využívající pouze lexikální významy
  - omezené konečným množstvím jednotek (kapacita lidské mysli)
  - takové znakové systémy – zvířecí jazyky, dopravní značky
    - 1 znak = 1 význam
    - lidská řeč → 1 znak = obvykle více významů
    - čím kratší slovo, tím polysémnější; čím kratší slovo, tím frekventovanější
  - omezení na paradigmatickou organizaci prvků (F. Saussure)
- organizace jazykových znaků – 2 základní způsoby (mechanismy)

k čemu je dobrá syntax...?

- (pravděpodobně) neexistuje jazyk využívající pouze lexikální významy
  - omezené konečným množstvím jednotek (kapacita lidské mysli)
  - takové znakové systémy – zvířecí jazyky, dopravní značky
    - 1 znak = 1 význam
    - lidská řeč → 1 znak = obvykle více významů
    - čím kratší slovo, tím polysémnější; čím kratší slovo, tím frekventovanější
  - omezení na paradigmatickou organizaci prvků (F. Saussure)
- organizace jazykových znaků – 2 základní způsoby (mechanismy)
  - **selekce**
  - **kombinace**

pozor

- morfologické paradigma slova = soustava všech jeho tvarů vzniklých při flexi (ohýbání – časování/skloňování)

číslo jednotné

1. p.	žena	růže	píseň	kost
2. p.	ženy	růže	písně	kosti
3. p.	ženě	růži	písni	kosti
4. p.	ženu	růži	píseň	kost
5. p.	ženo	růže	písni	kosti
6. p.	ženě	růži	písni	kosti
7. p.	ženou	růží	písní	kostí

paradigma VS syntagma

- selekce – paradigmatická organizace – vertikální

paradigma VS syntagma

- selekce – paradigmatická organizace – vertikální
- kombinace – syntagmatická organizace – horizontální

paradigma VS syntagma

- selekce – paradigmatická organizace – vertikální
- kombinace – syntagmatická organizace – horizontální
- para- = vedle (vedle sebe stojící)
- syn- = spolu

Kdolco, kdy, kde, s kým/čím, co dělali

kdol/co, kdy, kde, s kým/čím, co dělali

- jednotlivé kategorie obsahují položky (slova), které jste do nich vepsali

kdo/co, kdy, kde, s kým/čím, co dělali

- jednotlivé kategorie obsahují položky (slova), které jste do nich vepsali
- vybírání jednotlivého slova z každé kategorie = selekce (paradigmatická část organizace/kódování)

kdo/co, kdy, kde, s kým/čím, co dělali

- jednotlivé kategorie obsahují položky (slova), které jste do nich vepsali
- vybírání jednotlivého slova z každé kategorie = selekce (paradigmatická část organizace/kódování)
- skládání vybraných slov do věty = kombinace (syntagmatická část organizace/kódování)

kdo/co, kdy, kde, s kým/čím, co dělali

- jednotlivé kategorie obsahují položky (slova), které jste do nich vepsali
- vybírání jednotlivého slova z každé kategorie = selekce (paradigmatická část organizace/kódování)
- skládání vybraných slov do věty = kombinace (syntagmatická část organizace/kódování)
- !!! při hře mohou vznikat negramatická spojení, v rámci daného kontextu jim však mluvčí rozumí a akceptují je

- králík
- ptakopysk
- kůň
- antilopa
- wombat

- včera
- ráno
- večer
- poledne
- nikdy

- pást se
- utíkat
- spát
- vyhřívat se
- pít

- králík
- ptakopysk
- kůň
- antilopa
- wombat

- včera
- ráno
- večer
- poledne
- nikdy

- pást se
- utíkat
- spát
- vyhřívat se
- pít

*Antilopa poledne pást se.

- králík
- ptakopysk
- kůň
- antilopa
- wombat

- včera
- ráno
- večer
- poledne
- nikdy

- pást se
- utíkat
- spát
- vyhřívat se
- pít

*Antilopa poledne pást se.

Antilopa se v poledne pase.

k čemu je dobrá syntax...?

k čemu je dobrá syntax...?

- schopnost vyjádřit nekonečné množství významů pomocí konečné (omezené) množiny hodnot (slov)

syntax

- soubor **pravidel** a **principů**, na základě kterých se vytvářejí věty daného jazyka

syntax

- soubor **pravidel** a **principů**, na základě kterých se vytvářejí věty daného jazyka
  - struktura syntaktických jednotek
    - lineární
    - hierarchická

syntax

- soubor **pravidel** a **principů**, na základě kterých se vytvářejí věty daného jazyka
  - struktura syntaktických jednotek
    - lineární
    - hierarchická

Pád stromu na osobní auto lehce zranil jednoho člověka

syntax

- soubor **pravidel** a **principů**, na základě kterých se vytvářejí věty daného jazyka
  - struktura syntaktických jednotek
    - lineární
    - hierarchická

Pád stromu na osobní auto lehce zranil jednoho člověka

Stromu pád na auto osobní zranil lehce člověka jednoho

syntax

- soubor **pravidel** a **principů**, na základě kterých se vytvářejí věty daného jazyka
  - struktura syntaktických jednotek
    - lineární
    - hierarchická

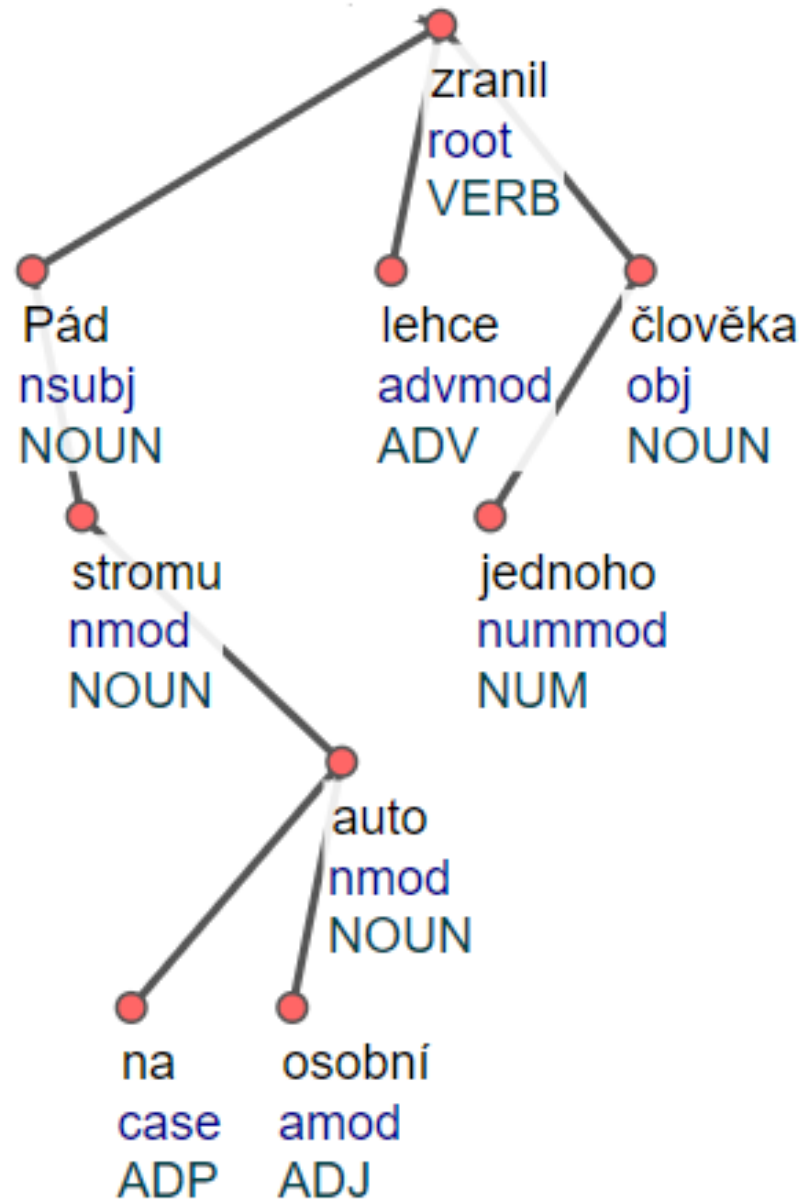
Pád stromu na osobní auto lehce zranil jednoho člověka

Stromu pád na auto osobní zranil lehce člověka jednoho

Člověka na zranil stromu auto pád jednoho osobní lehce

syntax

- soubor **pravidel** a **principů**, na základě kterých se vytvářejí věty daného jazyka
  - struktura syntaktických jednotek
    - lineární
    - **hierarchická**

nástroj: UDPipe:

<http://lindat.mff.cuni.cz/services/udpipe/>

syntax

- soubor **pravidel** a **principů**, na základě kterých se vytvářejí věty daného jazyka
  - struktura syntaktických jednotek
    - hierarchická
    - lineární
- **nauka** o mluvnické stavbě vět a souvětí

syntax

- soubor **pravidel** a **principů**, na základě kterých se vytvářejí věty daného jazyka
  - struktura syntaktických jednotek
    - hierarchická
    - lineární
- **nauka** o mluvnické stavbě vět a souvětí
- sémioticky je syntax definována jako nauka o kombinaci znaků

syntax jako nauka

- různé přístupy
  - závislostní gramatika
  - bezprostředněsložková gramatika

syntax jako nauka

- různé přístupy
  - závislostní gramatika
  - bezprostředněsložková gramatika

-
- valenční syntax
  - generativní syntax
  - funkční generativní popis
  - ...